
SİNEKLERİN TANRISI'NDA LİDERLİK MÜCADELESİ

Arş. Gör. Hülya BARIŞKANER*

Eserlerinde insan doğasının karanlık yönlerini ele alan William Golding'ın 1954'te yayımlanan ilk romanı **Sineklerin Tanrısı**, E.M.Forster, C.S.Lewis ve T.S.Eliot gibi önemli yazarların beğenisini kazanmış ve uluslar arası başarı elde etmiştir.

Önce bir grup çocuğun yaşadığı serüvenin öykülenmesi olarak görülen eser, aslında etik, ruhsal ve toplumsal boyutları açısından önem taşımaktadır. Dolaylı olarak anlatılansa, ıssız ada yaşamının yanı sıra, örnekleme yoluyla toplumsal çatışmanın boyutları, insanın özüne ilişkin sorunlardır.

Olaylar, bir uçak kazası sonucu ıssız bir adada, başlarında kendilerini yönlendirecek bir yetişkin bulunmayan bir grup çocuğun etrafında gelişmektedir. Adada yalnız olmaları ve sosyal kontrol mekanizmasının bulunmaması çocukların iç dünyasındaki karanlık, şeytanî yönün ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Sineklerin Tanrısı, öykünün başlıca kahramanlarından Ralph ile Domuzcuk'un tanışmasıyla başlar. Ralph, Deniz Kuvvetleri'nde Binbaşı olan babası gelip onları kurtarıncaya kadar bu yerde, yetişkinlerin baskısından uzak, çok hoş vakit geçireceğine inandığından sevinç içindedir. Çocuklar arasında en üstün zekâlısı, bilgi

* S.Ü.Fen-Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı araştırma görevlisi.

ve etik değerleri simgeleyen Domuzcuk'tur. Ağzını her açışında aklın sesini ileten Domuzcuk, çocukların durumunun korkunçluğunu gerçekçi bir gözle görür. Hatta, toplantı yapılması ve birlikte hareket edilmesi gerektiğini o savunur.

"Ötekileri bulmalıyız. Bir şeyler yapmalıyız".¹

Mantıklı bir kişiliğe sahip olan Domuzcuk'a göre, burası bir adadır ve hiç kimse çocukların burada olduklarını bilmemektedir. Bir çaresini düşünüp kurtarılmanın yolunu bulmazlarsa ölünceye kadar burada kalacaklardır. Bu nedenle adanın dört bir yanına dağılmış çocukları bir araya getirmeleri, bir toplantı yapıp kurtuluş çareleri aramaları ve kurtulana kadar geçecek sürede yaşantılarını devam ettirmelerini sağlayacak çalışmalar yapmaları gerekmektedir.

Ralph gülümseliyordu artık. Parmağıyla bir şey gösteriyordu suda. Fil-dişimsi bir şey vardı eğrelti otlarını andıran yosunların arasında.

"Bir taş" "Hayır. Bir denizkabuğu" (s.27)

"Ötekileri çağırmak için bunu kullanabiliriz. Bir toplantı yaparız. Bizi duyunca bir gün gelirler." (s.28)

Domuzcuk'un önerisi üzerine Ralph, sudan çıkardıkları denizkabuğunu boru gibi öttürerek çocukları toplantıya çağırır. Toplantıda ilk alınan kararlardan biri denizkabuğunu elinde tutana söz hakkı verilmesidir. Böylece her toplantıdan önce öttürülen, demokratik bir düzen içinde konuşma özgürlüğü sağlayan denizkabuğu otoritenin simgesi haline gelir.

Bir otoritenin eksikliğini hisseden ve bu nedenle kendilerine bir lider seçmek isteyen çocuklar, bunu gerçekleştirirken bile bazı sorunlar yaşarlar. Çocukları bir araya toplayan Ralph, bu işi başardığı için lider olmak ister, diğer taraftan Jack, katedral korosunda şef olduğu için kendisinin iyi bir lider olacağını iddia eder.

Jack, dolambaçlı yollara sapmayı hor gören bir küstahlıkla, "şef ben olmalıyım", dedi. "Çünkü benim, katedralin korosunda da yerim var. Hem de bu koronun başındayım." (s.34)

Sonunda kimin lider olacağını belirleyebilmek için oylama yapılmasına karar verilir. Çocuklar, yetişkinler gibi demokratik bir oylama yaparlar. Otoriteyi simgeleyen denizkabuğunu buldukları zaman, bunun yardımıyla çocukların bir araya toplanabileceği fikrini veren kişi Domuzcuk olmasına rağmen, Ralph lider seçiminde bunu koz olarak kullanır. Ralph'ın denizkabuğundan tüm adada duyulabilen bir ses çıkaran

¹ William, Golding., **Sineklerin Tanrısı**, Çev.: Mina Urgan, Adam Yayınları, İstanbul, 1991, s.26. (Yazıda romandan yapılan tüm alıntılar bu kitaptan alınmıştır).

tek kişi olması diğer çocukları etkiler ve lider olarak Ralph'ı seçerler. Bu karara karşı çıkan tek kişi Jack'tır. Denizkabuğunu eline almadan konuşmak isteyen, seçim yapılmadan lider olması gerektiğini söyleyen Jack bir bakıma haklıdır, çünkü Jack doğuştan bir liderdir. Ralph, sevgiye ve anlaşmaya inanan iyiliğe yönelik bir lider, Jack ise diğer insanları hor gören, baskıya inanan kötülüğe yönelik bir lider. Lider seçiminden sonra, Ralph ve Jack birbirlerine karşı, ilkelik ve uygarlığın çatışmasını simgeleyen, bir nefret duymaya başlarlar.

En önemli amaçlarının adadan kurtulmak olması gerektiğine inanan Ralph, bunu gerçekleştirebilmek için bir ateş yakmanın şart olduğunu savunmaktadır. Bütün bu çabaların gereksiz olduğunu düşünen ve lider olamamanın verdiği ezikliği yaşayan Jack ise kendisini avcılarının lideri ilan ederek liderlik arzunu bir ölçüde gerçekleştirir.

İlk toplantılarında başkan Ralph seçilmiş olmasına rağmen, farklı bir öneri ile çocuklar Jack'ın peşinden giderler. Bu da o topluluktaki çocukların toplantıyı ciddiye almadıklarını gösterir. Çocuklar büyükler gibi toplantı yapmışlar bazı kararlar alarak kurallar koymuşlardır. Ancak, sonuçta yaşları gereği davranarak kuralları uygulamaya başlamadan bunları çiğnemişlerdir. Çocukların böyle davranmalarında Ralph'ın edilgen, Jack'ın etken karakter olması da bir etkidir.

Lider olmanın kendisine verdiği sorumlulukların bilincinde olan Ralph, demokratik bir düzen kurabilmek için çaba sarf ederken, Jack avlanma işine kendisini öylesine kaptırır ki, karınlarını doyurabilmek amacıyla başladıkları bu iş farklı boyutlar kazanmaya başlar. İlk kez domuz avladığı zaman Jack'ın bu yaptığı ile gururlanması bir çocuktan hiç beklenmeyen bir davranıştır. "Ben domuzun gırtlığını kestim." (s.85)

Bunun yanı sıra Jack, avlanma işini fazlasıyla ciddiye alır, Jack ve avcılarını tıpkı kızıl derilerin ya da savaşan askerlerin yaptığı gibi yüzlerini boyarlar. Jack ve avcılarını domuz avlamaya gittiklerinde ateşle ilgilenmeleri gerektiğini unuttur ve kurtuluşun simgesi olan ateşin sönmesine neden olurlar. Bu sırada uzaktan geçmekte olan bir gemi çocuklar için bir umut kaynağı olmuştur, ancak ateşin sönmüş olduğunu gören çocukların kurtulma umutları bir anda kaybolur. Adada, öncelikle yaktıkları ateşin bulunması gerektiğine inanan Ralph, Jack ile bu konuda tartışmaya başlar. Jack'ın ateşten çok öldürdüğü domuzlara önem vermesi Ralph için inanılmaz bir durumdur.

Jack aça bildiğince açtı kollarını: "kanı görecektin sen." (s.86)

Ralph, Jack'a doğru bir adım attı. Jack döndü; yüz yüze geldiler.
"Bizi görebilirlerdi. Evlerimize dönebilirdik ..." Bu sözü duyunca, kay-

bettiklerinin acısına artık dayanamayan Domuzcuk, tiz bir sesle bağır bağır bağırılmaya başladı:

"Senin de, kan dökme merakının da Allah belasını versin Jack Merridew! Senin de, senin avcılığının da! Evlerimize dönebilirdik ..."
Ralph, Domuzcuk'u bir kenara itti: "Şef bendim; sizler de benim sözü-mü dinleyecektiniz. Konuşup durursunuz boyuna. Ama bir kulübe bile yapamazsınız. Sonra tutup ava gidersiniz; Bırakırsınız ateşi, söner ..."
(s.86)

Ralph, lider olma sıfatlarını taşıyamamasına rağmen, elindeki denizkabuğunun etkisiyle lider seçilmişti. Kendisi de, lider olma özelliklerine, zekasını her yerde başarı ile kullanan Domuzcuk ve cesaret simgesi Jack'ın sahip olduğunu biliyordu. Kendisinin düşünmesi ve sorunlara çözüm bulması gereken durumlarda Domuzcuk, ön plana çıkarak, parlak fikirler üretebiliyor ve Jack da bunları sahip olduğu güç ve cesaret ile başarıyla uyguluyordu.

Ralph, onlara üstünlüğünü ispatlayamamıştı. Çünkü ateş yakmanın, barınak yapmak ve domuz avlamaktan daha önemli olduğunu onlara kabul ettirememişti. Çocuklar ise ateş yakmayı önemsemeyerek ava gitmeyi tercih etmişlerdi. Ralph, bir liderdi. Sorumlu olduğu kişiler için bir şeyler yapmalı, onlara her konuda liderlik etmeliydi. Lider olmanın verdiği sorumluluk altında ezilirken, Domuzcuk'un aklını ve parlak fikirlerini kıskanıyordu. Ralph, Domuzcuk'un, lider olmamasına rağmen, lider olabilecek özelliklere sahip olduğunu farkındaydı. Ancak güçlkle elde ettiği liderlik sıfatını da kimseye kaptıramazdı.

"Ben şefim. Seçildim."

"Seçildinse ne çıkar? Saçma sapan emirler verip duruyorsun ..."

"Denizkabuğu Domuzcuk'ta."

"Tamam ... Her zaman olduğu gibi Domuzcuk'tan yana çık!"

"Jack!"

Jack, acı bir alayla Ralph'ı taklit etti:

"Jack! Jack!"

"Kurallar!" diye bağırdı Ralph. "Kuralları bozuyorsun!"

"Kimin umurunda?"

Ralph, tüm aklını başına topladı:

"Kurallardan başka bir şeyimiz yok ki bizim!"

Ama Jack, avaz avaz bağıırıyordu:

"Kuralların cehenneme kadar yolu var! Biz güçlüyüz ... Biz ava gideriz ..." (s.108-109)

Hep birlikte iken koydukları kurallar teker teker çiğnenmeye başlar. Her zaman asilik yapan Jack, sahip olduğu güçle her şeyi yapabileceğini düşünmektedir. Kurallar kendisi tarafından konulmadığına göre, bu kurallara uyması gerekmemektedir. Diğer çocuklar tarafından otorite simgesi olarak görülen denizkabağı Jack için bir anlam taşımaz, bunu da her fırsatta diğer çocuklara hissettirerek, Ralph'a olan güvenin ve saygınlığın azalmasına sebep olur.

Ralph sonunda bir liderde bulunması gereken özelliklerin hiç birisine sahip olmadığını anlar ve tek çözümün zorluklarla elde ettiği liderlikten vazgeçmek olduğuna karar verir. Ancak, grubun içinde Domuzcuk'a tek önem veren ve fikirlerine saygı gösteren kişi Ralph olduğu için, Domuzcuk bu fikre karşı çıkar. Domuzcuk, tek kurtuluş umutlarının ateş olduğunu düşündüğü için, ateşi daima yanar tutmanın her şeyden daha önemli olduğuna inanıyordu.

"Ben şef olmaktan vazgeçmişim. Dinle onları!"

"Aman Allahım! Hayır olmaz!"

Domuzcuk, Ralph'ın kolunu yakaladı sıkı sıkı:

"Eğer Jack şef olursa, yalnız av yapılır, ateş yakılmaz.

Ölünceye kadar burada kalırız." (s.110)

Bu olaylar sonucunda çocuklar, demokratik değerlerin paylaşımını, uygarlığı ve teknolojiyi simgeleyen Ralph ve ilkele dönüşü seçen ve simgeleyen Jack'ın grubu olmak üzere ikiye ayrılır, korkudan ilkelleşerek vahşi avcılara dönüşen çocuklarla düzeni korumaya çalışan çocuklar arasında bir savaş başlar. Korku şiddete dönüşmektedir. Ralph ile Jack arasındaki farklılık gün geçtikçe daha da belirginleşir. Ralph'ın en büyük yardımcısı ise bu değerleri asıl simgeleyen ve bir entellektüeli imleyen, şişman, astımlı ve ileri derecede miyop olması nedeniyle diğer çocuklar tarafından sürekli dışlanmakta olan Domuzcuk'tur. Zaten, Golding'in eserinde Domuzcuk'u kullanma amacı toplumda zaman zaman akıl verecek kişinin ön plana çıkmadığını, düşünen bireyin ya da grubun aşağılanarak dışlandığını göstermektir.

Daima yetke ve yetkinliğin simgesi olan denizkabağı ve teknolojinin bir yerde uygarlığın da simgesi olan ateşin önemine inanan Domuzcuk, Jack ve avcılarının saldırısına uğrar. Ateşi yakmanın tek yolu olan gözlüğü onlar tarafından çalınır. Bu bir bakıma Jack'ın ateşe, yani uygarlığa karşı olduğunun da bir göstergesidir. Onlar için ateş önemini kaybetmiş, öldürme duygusu ön plana çıkmıştır. Ateşin sönmesi bir bakıma uygarlığın yok olup, ilkelliğin ortaya çıkışıdır. Domuz avı zamanla insan avına dönüşür, avcılar kendi arkadaşlarını domuz gibi avlamaktan çekinmezler. Denizkabağının simgesel gücüne inan Domuzcuk ölürken bile onu elinden bırakmaz.

Domuzcuk deniz kabağını havaya kaldırdı; yuhalama biraz azaldı; sonra yeniden yükseldi.

"Denizkabağı bende!"

Domuzcuk bağırdı:

"Denizkabağı bende diyorum size!" (s.203)

Ancak ne bu sözler ne de denizkabağı Domuzcuk'u bu trajik sonda kurtaramaz. Daima uygarlığa yönelmeyi seçen ve simgeleyen Domuzcuk vahşice öldürülürken denizkabağı da parçalanır.

Kaya, çenesinden dizine kadar yandan çarptı Domuzcuk'a. Denizkabağı, binlerce beyaz parçaya dağılıp yok oldu. Domuzcuk, bir şey söylemeden inlemeye bile vakit bulamadan, havada uçtu; uçarken yana döndü. Kaya, iki kez zıplayıp ormanda kayboldu. Kırk ayak yükseklikten uçan Domuzcuk, denizdeki dört köşe kırmızı kayaya sırtüstü düştü. Başı ikiye ayrıldı; başından bir şeyler çıktı; başından çıkanlar kırmızı bir renk aldı. Bir domuz öldürüldükten sonra nasıl hafif hafif kırırdarsa, Domuzcuk'un kollarıyla bacakları da biraz seyirdi." (s.204)

Jack, denizkabağını ortadan kaldırarak, kendisini lider ilan eder. Ateşin yakılamayacak olması ve denizkabağının parçalanmasıyla uygarlık ve teknoloji tümünden yadsınmış olur. Aralarındaki liderlik mücadelesi başka çaresi kalmayan Jack'ın da ancak şiddete başvurusuyla son bulur.

Jack, kabilenin yanından ansızın kopup öne fırladı; deliler gibi avaz avaz bağıırıyordu:

"Gördün mü? Gördün mü? Aynı şey senin başına gelecek! Boşuna söylemiyorum bunu!

Artık senin girebileceğin bir kabile yok! Denizkabağı yok oldu ..."

Jack eğilerek ileriye doğru koştu:

"Ben şefim." (s.204)

Sineklerin Tanrısı'nda kötülüğün insan doğasında korkuya dayalı ilkel bir içgüdü olarak varlığı görülmektedir. Çocukların temiz ve saf olduğu konusunda bir inanç var olduğundan duyulan dehşet doğal sayılmalıdır. Ancak, gerçekçi bir gözle bakıldığında çocukların da tıpkı yetişkinler gibi birer insan olduğu anlaşılır. İnsanlarda hem iyi hem de kötü içgüdüleri vardır. Uygarlığın amacı kötüye yönelen içgüdüleri engellemektir. Yani, bir bakıma korkunun uygarlık, teknoloji ve bilimle yenilmesi söz konusudur. Oysa **Sineklerin Tanrısı**'ndaki çocuklarda kötülüğe yönelik duygular tamamen engellenmemiş, sadece bazı yasaklarla sınırlandırılmıştır. Örneğin, çocukların en acımasızı, Jack'ın en büyük yardımcısı olan ve şeytani simgeleyen Roger, deniz kıyısında tek başına oynayan küçük bir çocuğu taşlamak istediği halde, adaya gelmeden önce öğrendiği bazı yasaklardan dolayı bunu yapamaz. Ancak daha sonra, korkunun ortaya çıkardığı savunma güdüsü ile hareket ederek, kocaman bir kayayı bilerek ve isteyerek Domuzcuk'un üzerine devirerek onun ölümüne neden olur. Belki de Roger ve diğer çocuklar, yıkılmakta olan bir uygarlıkta değil de, barış ve sevgiye dayanan gerçekten uygar bir ortamda yetişselerdi daha farklı davranırlardı.

Golding, insanların tümüyle kötü olduklarına değil, insanların iç dünyasında iyilik ve kötülüğün çarpıştığına inanır. **Sineklerin Tanrısı**'nda sadece Simon için tamamıyla saf ve temiz, Roger için ise tamamıyla kötü diyebiliriz. Ralph ile Domuzcuk'un kötü yanları olduğu gibi Jack'ın da iyi yanları vardır. Ancak Ralph ve Domuzcuk'ta iyilik, Jack'ta ise kötülük ağır basar.

Çocukların güçsüzlüğünden ve korkularından yararlanan Jack'ın zorbalığı öylesine korkunç boyutlara varır ki, avladığı domuzun başını canavara sunduğu gibi, Ralph'ı da avlayıp iki ucu sivriltilmiş bir değneğe geçirerek canavara sunmak ister. Çocukların çoğu Jack'tan yana olur ama bunun asıl nedeni onların yaradılıştan kötü oluşları değil, sadece güçsüz olmaları ve canavardan korkmalarıdır. Ralph'ın yanında kalıp, barınaklar yapmak gibi kendilerine sıkıcı gelen ama aslında yaşamlarını uygar ve demokratik bir ortamda sürdürebilmeleri için gerekli olan işleri yapmak ya da Domuzcuk'un mantıklı sözlerini dinlemek yerine, yüzlerini boyayıp eğlenebilmek, ava gidip domuz etiyle karınlarını doyurabilmek ve her şeyden önce korkuları nedeniyle kendilerini koruyacak birisini aradıkları için Jack'a boyun eğip ve onun liderliğini kabul ederler.

Sineklerin Tanrısı tamamen egemen olur. Ne ki, ölmeden önce yücelen Domuzcuk'un kabileye meydan okurcasına uygarlığı savunmasını ve karanlık güçlere karşı sonuna kadar savaşıp, sonunda yine lider olduğunu açıklayan Ralph'ın cesaretini gördükçe Sineklerin Tanrısı'nı yenmenin yolları olduğu anlaşılır.

Subay, gene Ralph'a baktı:

"Sizi alıp götüreceğiz. Kaç kişisiniz?"

Ralph, başını sallayarak bilmediğini söylemek istedi. Subay Ralph'ın tepesinden boyalı çocuklar grubuna baktı:

"Burada patron kim?"

Yüksek sesle, "ben", dedi Ralph. (s.225)

Golding, **Sineklerin Tanrısı** adlı eserinde insanların doğasında var olan ve ortaya çıkmak için uygun yer ve zamanı bekleyen kötülüğü olaylardaki örneklerle somutlaştırarak, insanın karşı konulmaz tutkularına nasıl yenik düştüğünü yansıtır. İnsanın, hem kendi iç dünyasındaki hem de çevresiyle olan çatışmasını vererek liderlik tutkusunun evrensel olduğunu vurgular. Gerçek liderliğin nasıl olması gerektiği ve nasıl korunduğu ise ayrı bir yazım konusu olacak boyuttadır.